

Supported by:

based on a decision of the Parliament
of the Federal Republic of Germany

Випуск # 8/2012 (серпень, 2012)

ОГЛЯД АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ

Посуха в США та Причорноморському регіоні: наслідки для України*

Автор

Олег Нів'євський
nivievskiy@ier.kiev.ua

Німецько-український аграрний діалог
Інститут економічних досліджень та
політичних консультацій

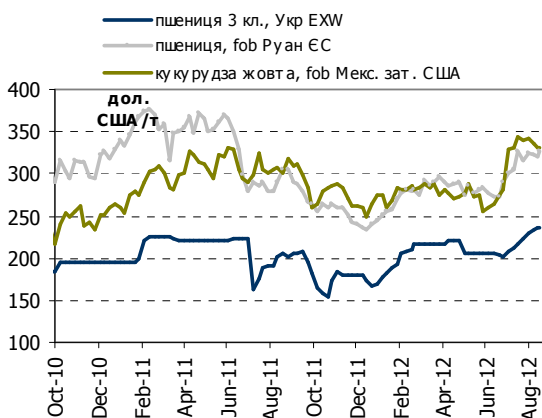
Рейтарська 8/5 А, 01034 Київ
тел. (+38044)235-7502, 278-6360

* Даний випуск Огляду аграрної політики є скороченою версією Бюлетню #48 Німецької консультативної групи
(<http://beratergruppe-ukraine.de>)

Тривала посуха в США та Причорномор'ї призвели до втрат світового врожаю зернових та зростання світових цін на зерно. Проте очікується, що цього року Україна матиме достатньо зерна для забезпечення як внутрішнього, так і експортного ринків, що вигідно українським виробникам рослинницької продукції. Однак зростання цін на корми та продовольство підвищує ризик запровадження експортних обмежень з метою зниження цін для кінцевих та проміжних споживачів, як це часто спостерігалось в минулому. Ризик особливо великий напередодні парламентських виборів у жовтні. Ми сподіваємося, що уряд не перешкоджатиме експорту і займе виважену позицію, яка дасть можливість с/г виробникам отримати зиск від високих цін, а малозабезпеченим споживачам - допомогу від держави.

Тривала посуха в США та Причорномор'ї значно знизили прогноз світового врожаю зернових. В США прогноз врожаю кукурудзи було знижено з червневих 375 млн т до 273,79 млн т у серпні. В Росії прогноз врожаю зернових впав з 85,9 млн (в червні) до 72,65 млн т (у серпні), з яких 10 млн т прийшлося на пшеницю (з 53 до 43 млн т). Ці фактори суттєво підвищили світові ціни на зернові.

Рисунок 1. Ціни на зернові (ЄС, США та Україна)

Джерело: APD; IGC; www.anyfoodanyfeed.com

Інформаційні агентства прогнозують достатньо зерна на цей рік в Україні для задоволення внутрішнього та експортного ринку: 45 – 48 млн т врожаю та 20-24 млн т очікуваного експорту. Це дозволить рослинницьким господарствам отримати зиск від високих світових цін. Більше того, різке зниження врожаїв кукурудзи в США та пшениці в Росії відкриває нові експортні можливості для України. У 2010 році Росія заборонила експорт зерна, коли врожай був на рівні 41,5 млн т, що досить близько до оцінок цього сезону. Це збільшує ризик запровадження експортних обмежень в Росії, з чого б Україна могла скористатись.

Проте вищі ціни на продовольство обтяжують кінцевого споживача. Саме це було використано урядом як аргумент на користь запровадження низки експортних обмежень у попередні роки. Ризик запровадження експортних обмежень в Україні особливо високий, оскільки в середньому домогосподарства витрачають половину свого доходу на продовольство. Більше того, наближаються парламентські вибори у жовтні. Але

боротьба з високими цінами за допомогою експортних обмежень має суттєві недоліки, оскільки це призводить до зниження цін для всіх внутрішніх споживачів, включно з більш заможними, які можуть без особливих труднощів витримати ціновий шок. Значно ефективнішою політикою є допомога тим споживачам, які дійсно цього потребують, замість витрачання більшої частини цієї підтримки на споживачів, яким це не потрібно. З цією метою було б доцільно розробити спеціальну цільову програму продовольчої допомоги для малозабезпечених.

Крім того, вищі ціни на корми негативно впливають на виробників тваринницької продукції. Тут потрібно звернути увагу на два аспекти. Тваринництво наразі проходить процес консолідації. На фоні загального зниження виробництва, знижується постачання тваринницької продукції від домогосподарств, проте зростає від с/г господарств. Більше того, домогосподарства розширюються та перетворюються на сімейні та фермерські господарства. Водночас тваринницькі с/г господарства збільшуються, стають більш індустріалізованими та врешті-решт перетворюються або приєднуються до агрохолдінгів. В процесі зростання та консолідації тваринницького сектору, відповідно зростає і лобістська сила сектору. У результаті, зростає ризик запровадження експортних обмежень з метою зниження цін на корми. Власне кажучи, урядовці чотири рази запроваджували такі обмеження протягом останніх семи років.

Однак низькі ціни на корми не є ані достатньою, ані необхідною умовою для конкурентоспроможного тваринницького сектору. Українські виробники тваринницької продукції сплачують за корми значно менше за конкурентів за кордоном, але ця перевага не призвела до динамічного зростання. У випадку експортних обмежень виробники тваринницької продукції отримують переваги лише за рахунок рослинницьких господарств, тобто, за рахунок зменшення доходу виробників зернових. Оцінки втрачених доходів протягом періоду експортних обмежень 2010/11 років варіюють від 0,9 до 2,6 млрд дол. США, що суттєво підриває конкурентоспроможність зернового сектору у довгостроковій перспективі.

Тим не менш існує раціональне вирішення наведеної вище дилеми, що включає наступні компоненти. По-перше, урядовцям потрібно уникати запровадження експортних обмежень і дати можливість рослинницьким господарствам отримати зиск від високих світових цін, що в кінцевому підсумку призведе до підвищення продуктивності та зростання виробництва. Виробники тваринницької продукції дійсно постраждають від вищих цін на корми. Але штучне заниження цін на користь тваринництва є недалекоглядною політикою, що зрештою підірве конкурентоспроможність всього сільського господарства. Якщо виробники тваринницької продукції конкурують лише за рахунок штучно здешевлених кормів, це фактично зменшує, а не збільшує додану вартість в сільському господарстві. Сильне тваринництво має розвиватися на основі сильного рослинництва, а не за його рахунок. По-друге, необхідно розробити програму цільової продовольчої допомоги справді малозабезпеченим верствам населення. З метою зниження адміністративних витрат цю програму варто пов'язати із вже існуючою програмою соціальної підтримки.